

Kompetencje Zespołu Monitorowania Rasizmu i Ksenofobii DKSiW w zakresie przeciwdziałania dyskryminacji Romów

W 2004 r. w strukturze Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji został powołany Zespół Monitorowania Rasizmu i Ksenofobii. Początkowo funkcjonował w Departamencie Wyznań Religijnych oraz Mniejszości Narodowych i Etnicznych, obecnie – ze względu na to, że sprawy, którymi się zajmuje mają charakter horyzontalny i wchodzi w zakres dwóch działów administracji rządowej: wyznania religijne oraz mniejszości narodowe i etniczne (przede wszystkim – realizacja zasady równego traktowania osób bez względu na pochodzenie etniczne, w zakresie określonym w ustawie z dnia 6 stycznia 2005 r. *o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym*) oraz sprawy wewnętrzne – w Departamencie Kontroli, Skarg i Wniosków.

Działalność Zespołu Monitorowania Rasizmu i Ksenofobii koncentruje się przede wszystkim na:

- 1) gromadzeniu danych i informacji o zdarzeniach, których podłożem może być dyskryminacja na tle etnicznym bądź rasowym, o incydentach o podłożu ksenofobicznym czy rasistowskim,
- 2) sposobie rozpatrywania tych spraw przez organy władzy publicznej (m.in. Policję, Prokuraturę, a także sądy),
- 3) inicjowaniu i wdrażaniu programów i strategii na rzecz przeciwdziałania i zwalczania rasizmu, dyskryminacji na tle etnicznym oraz ksenofobii,
- 4) współpracy z organizacjami pozarządowymi, międzynarodowymi oraz Policją, Prokuraturą i Ministerstwem Sprawiedliwości.

Celem jego funkcjonowania jest przeciwdziałanie incydentom o podłożu rasistowskim lub ksenofobicznym, a także nadzór nad działaniami podejmowanymi przez jednostki podległe lub nadzorowane przez Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji w celu zwalczania zjawisk rasizmu i ksenofobii w Polsce. W latach 2006-2008 Zespół zlecał w ramach zadania publicznego świadczenie poradnictwa prawnego dla ofiar dyskryminacji ze względu na pochodzenie etniczne lub narodowość.

Aby osiągnąć zamierzone cele, Zespół monitoruje występowanie przejawów rasizmu, ksenofobii i antysemityzmu w Polsce, nadzoruje dochodzenie spraw przez jednostki podległe lub nadzorowane przez Ministra SWiA, a także monitoruje sposób rozpatrywania spraw przez organy

władzy publicznej. Ponadto, aby zapobiec występowaniu takich zdarzeń w przyszłości, Zespół inicjuje i wdraża programy i strategie na rzecz przeciwdziałania i zwalczania rasizmu, ksenofobii oraz dyskryminacji na tle rasowym. Wykonując powyższe zadania, Zespół współpracuje z instytucjami publicznymi, przede wszystkim Policją i Prokuraturą, z organizacjami pozarządowymi oraz organizacjami międzynarodowymi.

W momencie, gdy Zespół poweźmie wiadomość o zdarzeniu, które może mieć charakter rasistowski lub ksenofobiczny, zwraca się do Policji z prośbą o szczegółowe informacje na temat danego incydentu oraz działań Policji, podjętych w odpowiedzi na to zdarzenie - poczynając od momentu jego zaistnienia do zakończenia działań organów ścigania (np. skierowanie sprawy do sądu, umorzenie postępowania, odmowa wszczęcia postępowania) i wymiaru sprawiedliwości (np. wyrok). W przypadkach wydania przez właściwą prokuraturę postanowienia o umorzeniu postępowania lub odmowie jego wszczęcia, ZMRK zwraca się do Prokuratury Generalnej (dawniej Prokuratury Krajowej) o informacje na temat wyników postępowania sprawdzającego w ramach nadzoru służbowego (jeśli było prowadzone).

Zespół współpracuje ponadto przy wyjaśnianiu spraw z innymi organami administracji publicznej - rządowej i samorządowej. Tym sposobem Zespół czuwa nad przebiegiem danej sprawy i wyjaśnia zaistniałe wątpliwości, co przyczynia się do przywiązywania przez organy ścigania większej wagi do incydentów o charakterze rasistowskim, ksenofobicznym i antysemitycznym.

W razie zaistnienia konfliktu na tle ksenofobicznym, gdy jedną ze stron są przedstawiciele którejś mniejszości narodowej albo cudzoziemcy, Zespół w razie potrzeby czynnie włącza się w działania mediacyjne mające na celu załagodzenie sytuacji i wypracowanie rozwiązań, które pozwolą uniknąć podobnych konfliktów w przyszłości.

Dzięki swoim interwencjom, Zespół gromadzi szczegółowe informacje na temat tego rodzaju spraw, co pozwala na ogólne oszacowanie skali omawianych zjawisk w Polsce i wpływa na projektowanie przyszłych programów edukacyjnych w omawianym zakresie.

Jeśli chodzi o inicjowanie i wdrażanie programów i strategii na rzecz przeciwdziałania i zwalczania rasizmu, dyskryminacji na tle etnicznej oraz ksenofobii, Zespół zaangażowany jest w organizację i realizację programów szkoleniowych dla funkcjonariuszy Policji w zakresie tematyki przeciwdziałania dyskryminacji rasowej, antysemityzmowi i ksenofobii. Od 2006 r. realizowany jest *Program zwalczania przestępstw na tle nienawiści dla funkcjonariuszy organów ochrony porządku publicznego* (ang. *Law Enforcement Officers Programme on Combating Hate Crimes - LEOP*), koordynowany przez MSWiA i wdrażany w Policji we współpracy z Biurem Instytucji Demokratycznych i Praw Człowieka Organizacji Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie (ang. *Office for Democratic Institutions and Human Rights Organization for Security and Co-operation in Europe, ODIHR OSCE*). Jednym z elementów ww. *Programu* jest system szkoleń

kaskadowych w ramach doskonalenia zawodowego dla policjantów, opracowanych przez specjalny zespół.

W ramach pilotażu, we wrześniu 2008 roku w Szkole Policji w Słupsku zorganizowano seminarium szkoleniowe *Policyjne Forum przeciwko Dyskryminacji*, w którym oprócz funkcjonariuszy Policji udział wzięli między innymi przedstawiciele mniejszości narodowych, etnicznych i religijnych oraz organizacji pozarządowych zajmujących się tematyką dyskryminacyjną

Szkolenia właściwe, pod nazwą *Kurs specjalistyczny w zakresie przeciwdziałania i zwalczania przestępstw z nienawiści*, rozpoczęły się w listopadzie 2009 r. i nadal są realizowane zarówno na poziomie centralnym (krajowym) jak i regionalnym (wojewódzkim). Tematyka tych szkoleń obejmuje problematykę rozpoznawania przestępstw z nienawiści, odpowiedniego na nie reagowania oraz przeciwdziałania takim zdarzeniom.

Ponadto, w ramach swoich zadań Zespół, współpracując w tym zakresie z Pełnomocnikiem Komendanta Głównego Policji ds. Ochrony Praw Człowieka oraz Komendanta Głównego Straży Granicznej, monitorował wprowadzanie w tych służbach materiałów dydaktycznych, służących kształtowaniu postaw antyrasistowskich.

Zespół Monitorowania Rasizmu i Ksenofobii był także jednym z wiodących realizatorów Krajowego Programu Przeciwdziałania Dyskryminacji Rasowej, Ksenofobii i Związanej z Nimi Nietolerancji, wdrażanego w Polsce w latach 2004 – 2009 w związku z zaleceniami zawartymi w dokumentach końcowych Światowej Konferencji Przeciwko Rasizmowi, Dyskryminacji Rasowej, Ksenofobii i Związanej z Nimi Nietolerancji, zwołanej przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych.

Pracownicy Zespołu uczestniczą w różnego rodzaju spotkaniach eksperckich i konferencjach, podczas których wymieniają się oni informacjami w zakresie sposobów zapobiegania rasizmowi i ksenofobii oraz napotykanym w związku z tym problemom z ekspertami z innych państw i organizacji międzynarodowych (działających w obszarze ochrony praw człowieka – np. Agencja Praw Podstawowych Unii Europejskiej, Biuro Instytucji Demokratycznych i Praw Człowieka Organizacji Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie). Podawane są również przykłady możliwych rozwiązań tego typu problemów. Spotkania te przyczyniają się do poszerzania wiedzy pracowników Zespołu na temat możliwych strategii zwalczania rasizmu i ksenofobii oraz do efektywniejszego prowadzenia postępowań w sprawach o podłożu ksenofobicznym lub rasistowskim. Przykładowo, w dniu 22 marca br. przedstawiciele Departamentu Kontroli, Skarg wzięli udział w spotkaniu zorganizowanym przez OBWE zatytułowanym: *Podżeganie do nienawiści a wolność słowa: wyzwania w zwalczaniu zbrodni motywowanej nienawiścią rozpowszechnianą za pomocą Internetu*.

W ramach monitorowania incydentów, które mogą mieć charakter rasistowski lub ksenofobiczny, Zespół śledzi doniesienia prasowe i portale internetowe, a także współpracuje z organizacjami pozarządowymi działającymi w sferze dyskryminacji na tle rasowym i instytucjami publicznymi właściwymi w zakresie ochrony praw człowieka. Część tych spraw stanowią zdarzenia z udziałem przedstawicieli społeczności romskiej. Odsetek spraw z udziałem przedstawicieli społeczności romskiej w stosunku do wszystkich zdarzeń, którymi zajmuje się Zespół nie jest wysoki. W 2008 r. było to 6 spraw na 61 wszystkich spraw, w 2009 - 7 spraw na 86 wszystkich spraw, w 2010 r. (do końca kwietnia) były to 2 sprawy na 26 wszystkich spraw. Niektóre z tych spraw nie są jednak pojedynczymi incydentami, lecz są to sytuacje złożone, długofalowe, związane nieraz z występowaniem konfliktu pomiędzy społecznością romską a pozostałymi mieszkańcami danej miejscowości. Przykładem mogą tu być tu sytuacje zaistniałe w 2008 r. w Jaśle, Brzegu i Andrychowie, czy też sytuacja w gminie Limanowa w końcu 2009 r. Sprawy zarejestrowane przez Zespół w przeciągu ostatnich dwóch lat dotyczą ponadto dyskryminacji w zakresie dostępu do dóbr i usług, zdarzają się również pobicia. Tylko jedna sprawa dotyczyła dewastacji cmentarza społeczności romskiej (Szczecinek, 2009 r.) – aktualnie w toku.

Sprawy mniejszości romskiej

Liczba spraw:

	wyrok	akt oskarżenia	umorzenie	Odmowa wszczęcia dochodzenia	Sprawa w toku	Monitorowane we współpracy z inną instytucją	Inny sposób załatwienia	ogółem
do 30.04. 2010	0	0	0	0	3	0	1	4
2009	0	1	1	0	1	1	3	7
2008	0	2	1	0	0	1	2	6